

كشلىك خاراكتېرنىڭ 7 يادرولۇق سۈپىتى

ئەركىن سىدىق
2015-يىلى 2-ئاينىڭ 6-كۈنى

مەن يېقىندا ئۆزۈمنىڭ «يالغانچىلىققا ئائىت 12 ھەقىقەت» دېگەن يازمىسىدا ئامېرىكىدىكى «مايكۇل جوسېفسون» (Michael Josephson) ئىسمىلىك بىر تونۇلغان ئەخلاق مۇتەخەسسسىنى قىسقىچە تونۇشتۇرغان ئىدىم [1]. ئوقۇرمەنلەرگە قولايلىق بولسۇن ئۈچۈن بۇ زات ھەققىدىكى قىسقىچە تونۇشتۇرۇشنى مەزكۇر ماقالىنىڭ ئاستىغىمۇ قوشۇپ قويدۇم. 2015-يىلى 15-يانۋار كۈنى مايكۇل ئۆزىنىڭ تور بېتىدە «كشلىك خاراكتېرنىڭ 7 يادرولۇق سۈپىتى» نى قىسقىچە بايان قىلىپ ئۆتتى. مايكۇل بۇ قېتىم تىلغا ئالغان 7 سۈپەتنىڭ ھەممىسى ئىنگلىزچە بىردىن سۆز بىلەن ئىپادىلەنگەن بولۇپ، ئۇ سۆزلەرنىڭ ھەممىسى ئىنگلىزچىدىكى «C» ھەرپى بىلەن باشلانغان. شۇڭلاشقا مايكۇل بۇ يازمىسىغا «كشلىك خاراكتېرنىڭ يەتتە C سى»، دەپ ماۋزۇ قويغان [2].

تۆۋەندىكىسى ئاشۇ يازمىنىڭ تولۇق مەزمۇنى.

ھازىر سىز ئۆزىڭىز ئۈچۈن يېڭى يىللىق بىر نىشان تۈزۈۋاتقان ۋاقىتتا، مەن سىزدىن ئۆزىڭىزنىڭ كشلىك خاراكتېرى ئۈستىدىمۇ بەزى ئىشلارنى قىلىشنى ئويلىنىپ بېقىشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمەن. مەن سىزنى ناھايىتى ياشىنىپ قالغان بىرسى، دەپ ئويلىمايمەن، ھەمدە يۇقىرىدىكى سۆزلىرىم ئارقىلىق مەن سىزنى بىر يامان ئادەم، دېمەكچىمۇ ئەمەس. ئەمەلىيەتتە، بىر ياخشى ئادەمنى تېخىمۇ ياخشىراق ئادەمگە ئۆزگەرتىش، بىر يامان ئادەمنى ياخشى ئادەمگە ئۆزگەرتىشكە قارىغاندا كۆپ ئاسان.

بىزنىڭ بىر ياخشىراق ئادەم بولۇش يولىدىكى كۈرىشىمىز بىزنىڭ ھەر بىر كۈندىكى كشلىك تاللاشلىرىمىز ئارقىلىق ئېلىپ بېرىلىدۇ.

بىر قىسىم كىشىلەر پەۋقۇلئاددە ئېسىل كشلىك خاراكتېرلەرگە ئىگە بولىدۇ. ئۇلارنىڭ باشقىلاردىن پەرقلىنىدىغان يېرى، ئۇلار ئۆزلىرىدە توغرا ئىشلارنى بىلىش، ۋە شۇنداقلا توغرا ئىشلارنى قىلىش ئەقىل-پاراسىتى (wisdom) ۋە چىدامچانلىقى (strength) نى يېتىلدۈرگەن بولىدۇ. بۇنداق كىشىلەر باشقىلارنىڭ بېسىمىغا ئۇچراۋاتقان، ھەمدە باشقىلار تەرىپىدىن باشقىچە يول تۇتۇشقا قايىمۇقتۇرۇلۇۋاتقان ئەھۋال ئاستىدىمۇ، يەنىلا توغرا ئىشلارنى بىلىدۇ ۋە توغرا ئىشلارنى قىلىدۇ.

كشلىك خاراكتېرنىڭ 7 يادرولۇق سۈپىتى بار. مەن ئۇلارنى «كشلىك خاراكتېرنىڭ يەتتە C سى»، دەپ ئاتايمەن. ئۇلار تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت:

1. ۋىجدان ياكى ئىنساب (Conscience): سىزنىڭ ۋىجدانىڭىز سىزنىڭ ئەخلاقىي كومپاسىڭىز بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. ئۇنى ئاسراڭ، ئۇنى ئىشلىتىڭ، ۋە ئۇنىڭغا ئىشىنىڭ.

2. باشقىلارغا ھېسداشلىق قىلىش ياكى ئىچ ئاغرىتىش (Compassion): باشقىلارغا كۆڭۈل بۆلۈڭ، ئۆز ئىمكانىيىتىڭىزنىڭ يار بېرىشىچە باشقىلارغا ئىئانە ۋە ياردەم قىلىڭ، ئۆزىڭىز قىلالايدىغان ھەممە ئىشلاردا ۋە ھەممە ۋاقىتلاردا باشقىلارغا ياردەم قىلىش ئارقىلىق ھېسداشلىقنى يېتىلدۈرۈڭ، نامايان قىلىڭ، ۋە ئىسپاتلاڭ.

3. باشقىلارنىڭ ھالىغا ياكى دەردىگە يېتىش، ياكى باشقىلارنى ئويلاش (**Consideration**): باشقىلارنى چۈشىنىدىغان بولۇڭ. سىزنىڭ سۆزلىرىڭىز ۋە ئىش-ھەرىكەتلىرىڭىزنىڭ باشقىلارغا قانداق تەسىر كۆرسىتىدىغانلىقىنى ھەر ۋاقىت بىلىپ تۇرۇپ، شۇ ئارقىلىق باشقىلارغا زىيان يەتكۈزۈۋىدىغان ئىشلارنى ئازايتىپ، باشقىلارغا ياخشىلىق ئېلىپ كېلىدىغان ئىشلارنى كۆپرەك قىلىڭ.

4. ئۆز-ئۆزىگە بولغان ئىشەنچ (**Confidence**): ھەر بىر پۇرسەتنى ئۇچراتقاندا ۋە ھەر بىر قىيىن ئۆتكەلگە دۇچ كەلگەندە، سىز ئۆزىڭىزنى ئاشۇ پۇرسەتكە ئەرزىيدىغان، ۋە ئاشۇ قىيىن ئۆتكەلنى يېڭىپ مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشقا ئىقتىدارىڭىز يېتىدىغان ئادەم ھېسابلاپ، ئۇ پۇرسەت بىلەن قىيىن ئۆتكەلنى ئۆزىڭىزگە ئىشەنگەن ئاساستا قوبۇل قىلىڭ. باشقىلارنىڭ قايىمۇقتۇرۇشى، قىيىنچىلىقلار ۋە كېلىشمەسلىكلەر ئۈستىدىن غالىب كېلەلەيدىغان ئىچكى قابىلىيىتىڭىزدىن قىلچىلىكمۇ گۇمانلانماڭ.

5. جۈرئەت، جاسارەت ياكى غەيرەت (**Courage**): ئۆزىڭىزنىڭ كىملىكى ۋە ئۆزىڭىزنىڭ ئېتىقادىنى قوغداشقا جۈرئەت قىلىڭ. ئۆزىڭىزنىڭ تەشۋىشلىرىنى تولۇق چۈشىنىڭ، ھەمدە ئۆزىڭىز توغرا دەپ قارىغان ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى قىلىشقا جۈرئەت قىلىش ئارقىلىق، ئۆزىڭىزدە بار بولغان بارلىق ئېسىل پەزىلەتلەر (**integrity**) نى ساقلاپ قېلىڭ. بۇ ئىشلارنى قىلىشتا تۆلەيدىغان بەدەللەر ئۆزىڭىز تۆلەشنى خالايدىغان مىقداردىن ئېشىپ كېتىدىغان ئەھۋال ئاستىدىمۇ شۇنداق قىلىڭ.

ئىلاۋە: ئىنگىلىزچىدە كىشىلەرنىڭ ئىنسانلىق سۈپەتلىرىنىڭ جۇغلانمىسىغا ئىشلىتىلىدىغان «**integrity**» دېگەن بىر سۆز بار بولۇپ، ئۇنىڭ ئىنگىلىزچە لۇغەتتىكى ئىزاھاتى مۇنداق: «كىشىلەرنىڭ ئىنسانلىق ئەخلاقى ۋە خىزمەت ئەخلاقى پىرىنسىپلىرىدا چىڭ تۇرۇش سۈپىتى؛ ئەخلاقىي خاراكتېرنىڭ ساغلاملىقى؛ سەمىمىيەتلىك». بۇ سۆز يۇلغۇن لۇغەتتە «پۈتۈنلۈك، تولۇقلىق، توغرىلىق، ئادىللىق، ھەققانىيلىق، ئوچۇق ئاشكارىلىق» دەپ ئىزاھلىنىپتۇ. مېنىڭچە بۇ ئىككى خىل ئىزاھاتتا خېلى چوڭ پەرق بار. بولۇپمۇ «**integrity**» دېگەن سۆزنى كىشىلەرنىڭ ئەخلاقىي سۈپىتىگە ئىشلەتكەندە، يۇلغۇن لۇغەتتىكى كۆرسەتكەن يۇقىرىدىكى سۆزلەر ئانچە ماس كېلىپ كەتمەيدۇ. بولسا ئۇيغۇر تىلىشۇناسلار «**integrity**» دېگەن سۆزگە ماس كېلىدىغان بىر ئۇيغۇرچە سۆزنى تەۋسىيە قىلغان بولسا، مەن ھەر قېتىم «**integrity**» دېگەن سۆزنى ئۇچراتقاندا، ئۇنى ئۇيغۇرچە توغرا ۋە تولۇق ئىپادىلەشتە قىيىنلىمەن.

6. ئۆز-ئۆزىنى تىزگىنلەش (**Control**): ئۆزىڭىزنى چۈشۈرىدىغان، شەنڭىزگە داغ كەلتۈرىدىغان، ياكى سىزنىڭ كەلگۈسى ئىستىقبالىڭىزنى نابۇت قىلىدىغان ھېسسىياتلىرىڭىزنى، تەشۋالىقىڭىزنى ۋە نەپىسىڭىزنى قاتتىق كونترول قىلىڭ.

7. ئېرىشكەن خىزمەت ئورنىغا لايىق بىلىم ۋە قابىلىيەت جەھەتتىكى سالاھىيىتى (**Competence**): ئۆزىڭىزنىڭ مەسلىھەتلىرى ئەخلاقلىق ۋە ئۈنۈملۈك ھالدا ھەل قىلىشتىكى سالاھىيىتىڭىز، بىلىمىڭىز، قابىلىيىتىڭىز ۋە ئىقتىدارىڭىزنى داۋاملىق يېتىلدۈرۈڭ.

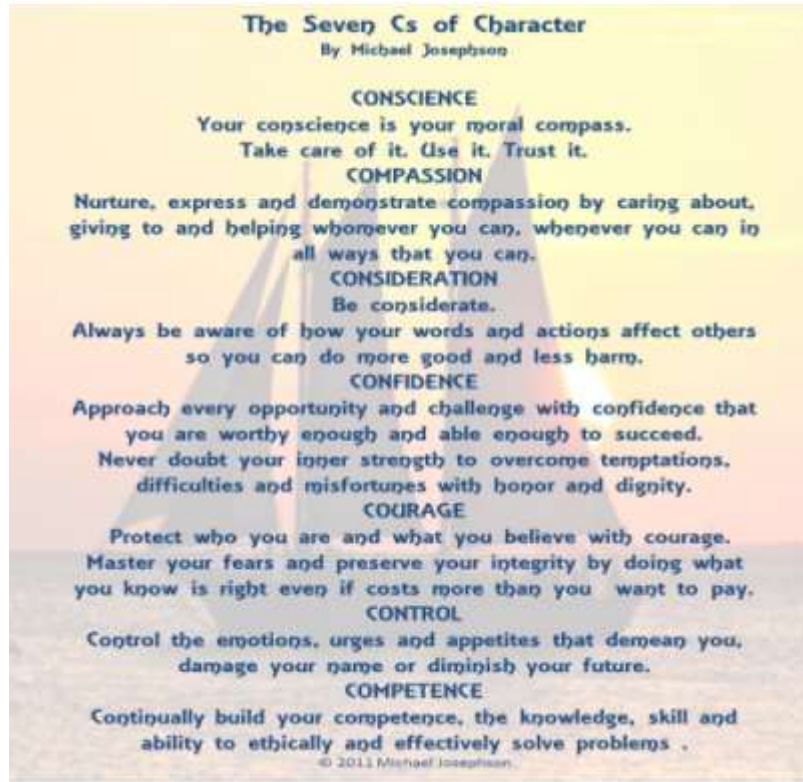
مايكۇل جوسېفسون ھەققىدە

بۇ مەزمۇن ئۆزۈمنىڭ «يالغانچىلىققا ئائىت 12 ھەقىقەت» دېگەن ماقالىسىدىن ئېلىندى.

ئامېرىكىدا مايكۇل جوسېفسون (Michael Josephson) ئىسىملىك بىر ئەخلاق مۇتەخەسسسى بار. ئۇنىڭ «جوسېفسون ئەخلاق ئىنستىتۇتى» دەپ ئاتىلىدىغان بىر شىركىتى بار بولۇپ، ئۇ قىلغان مۇھىم ئىشلارنىڭ بىرى «ئەخلاق مۇھىم» (Character Counts) دېگەن پروجېكتتىن ئىبارەت. ئۇ نۇرغۇن چوڭ سورۇنلاردا ئالاھىدە تەكلىپ قىلىنغان مۇتەخەسسسى سۈپىتىدە نۇتۇق سۆزلىگەن، ھەمدە ھۆكۈمەت، شىركەت-كارخانا، مائارىپ، تەنتەربىيە، ساقچى ئىدارىلىرى، ئاخبارات ئورۇنلىرى، قانۇن، ۋە ھەربىي ئورۇنلارنىڭ ئەمەلدارلىرى بولۇپ جەمئىي 100000 دىن ئارتۇق كىشىگە مەسلىھەتچىلىك خىزمىتى قىلىپ بەرگەن. ئۇ لوس ئانژېلىس رايونىنىڭ «KNX-1070» دېگەن رادىيوسىدا «ئەخلاق مۇھىم» دېگەن تېمىدا ئوبزور سۆزلىگىلى 15 يىلدەك بولغان بولۇپ، مەنمۇ ئۇنىڭ خېلى كۆپ ئوبزورلىرىنى ئاڭلىغان، ھەمدە ئۇنى شۇ ئارقىلىق تونۇغان. ئۇ ھازىرغىچە ئەخلاق مەسلىرىگە ئائىت كىتابلاردىنمۇ خېلى كۆپ كىتاب چىقارغان.

مايكۇل يازغان كىتابلارنىڭ ئىچىدىكى 8 پارچە كىتابنىڭ ماۋزۇسىنىڭ ئۇيغۇرچىسى تۆۋەندىكىلەرگە يېقىن كېلىدۇ:

- (1) ئاممىۋى خىزمەت ئەخلاقىنىڭ بەش پىرىنسىپى
- (2) سالامەتلىكتە ياخشىراق بولۇش ئۈچۈن ئالدى بىلەن كېسەل بولۇشنىڭ ھاجىتى يوق
- (3) ئەخلاقىي قارار ئېلىش ھەققىدە
- (4) ياخشى كۈنلەر تېخى ئالدىڭىزدا
- (5) ئاتا-ئانىلارنىڭ ئون نەچچە ياشلىق بالىسىدا ياخشى ئەخلاق يېتىلدۈرۈشى
- (6) ياخشى ئەخلاقنىڭ كۈچى
- (7) ھەر خىل تۈرلەرگە پۇل ئاجرىتىش ۋە ھەر خىل تۈرلەرگە پۇل ئېلىشتىكى ئەخلاق: ساخاۋەتنى ياخشىلاش
- (8) ئامېرىكا مەكتەپلىرىدىكى ئەخلاقىي قىممەت، ئەخلاقىي پوزىتسىيە ۋە ئەخلاقىي ئىپادىلەر

1-رەسىم: « كىشىلىك خاراكتېرنىڭ 7 يادرولۇق سۈپىتى » نىڭ ئىنگلىزچە تام گېزىتى.

2-رەسىم: ۋەتەندىكى ئوقۇغۇچىلار بىلەن بىللە بولغان ۋاقىتلاردىن بىر كۆرۈنۈش (2009-يىلى تارتىلغان).

3-رەسىم: باشقىلارغا ياردەم قىلىش.

پايدىلىنىش ماتېرىياللىرى:

[1] بىلىمخۇمار: يالغانچىلىققا ئائىت 12 ھەقىقەت

<http://bbs.alkuyi.com/thread-48789-1-1.html>
<http://bbs.bagdax.cn/thread-27520-1-1.html>
<http://bbs.izdinx.com/thread-61490-1-1.html>
<http://bbs.misranim.com/thread-132948-1-1.html>

[2] The Seven Cs of Character

<http://whatwillmatter.com/2013/12/commentary-808-4-the-seven-cs-of-character/>

بۇ ماقالىنى ھېچكىمدىن سورىماي، مەنبەسىنى بەرگەن ئاساستا باشقا ھەر قانداق تورغا چىقارسىڭىز، ياكى ئېلېكترونغا ئوخشاش باشقا ھەر قانداق شەكىلدە ئىشلەتسىڭىز بولۇۋېرىدۇ. بۇ ماقالە بارلىق ئۇيغۇرلارغا مەنسۇپ.